

هرگاه مؤلفی به اتفاق مؤلفی دیگر اقدام به تهیه اثری کند به طوری که سهم هرکدام در تألیف کاملاً مشخص باشد؛ مثلاً از یک کتاب چند فصل را خود تدوین کند و بقیه فصلها را به همکاری محول نماید، یا فصلی از کتاب یا تمام آن را با همفکری و همکاری مؤلفی دیگر به صورت توأمان تألیف کند در اینجا مؤلفین بر کل اثر حق مشترک و سهم مشاع دارند، که در اعمال حقوق خود باید رضایت همدیگر را برابر قرارداد فیما بین قوانین مربوط رعایت نمایند.

هرگاه فردی تحت نظارت فرد یا گروهی دیگر اقدام به تهیه اثری کند، و این نظارت از نوع فنی یا هنری یا هر شکل دیگر باشد، برای ناظر حقوقی را ایجاد می‌کند که باید مطابق موارد بالا به آن توجه داشت.

مثال دیگر اینکه مؤلف گاه به دلیل عدم تجربه و اطلاع از ویراستاری و نکات مهم و ضروری آن اثری را تهیه می‌کند که بدون ویرایش قابل عرضه و نشر و توزیع نیست. در اینجا معمولاً ناشر از طریق ویراستارانی که در استخدام دارد اقدام به حج و اصلاحات لازم می‌کند و بالتبع برای خود حقوقی نسبت به اثر ایجاد می‌نماید که در حقیقت اثر مشترک مؤلف و ناشر (یا ویراستار و یا حتی طراح روی جلد یا مثلاً عکاس تصاویر و...) نامیده می‌شود.

حق مؤلف (۲)

محمد حسن عرب اسدی
کارشناس کتابخانه ملی

در جامعه اسلامی ما حق مؤلف دارای مفهومی کاملاً

حقوقی، فقهی و اجتماعی است و بدون توجه به

عناصر فوق هرگز قابل درک یا اثبات نیست.

حال بی‌مناسبت نیست که نمونه‌ای از قراردادهای مورد انعقاد در ایران را شاهد بیاوریم. یکی از نمونه‌ها به قرار زیر است:

معاهده

عاهد / عاهدان

متعاهد :

موضوع معاهده: واگذاری حقوق مادی ناشی از (تألیف/ ترجمه) اثر ذیل از سوی عاهد به متعاهد برای (یک‌چاپ/ دائمی)

عنوان:

شرایط

۱- عاهد متعهد می‌شود، حداکثر تا تاریخ: _____ موضوع معاهده را پس از تکمیل به متعاهد تحویل نماید.

۲- متعاهد (حق‌التألیف/ حق‌الترجیمه) را که برابر رِبَال می‌باشد، به صورت زیر پرداخت می‌نماید:

۳- مبلغ (حق‌التألیف/ حق‌الترجیمه) مطابق فرمول ذیل محاسبه می‌گردد:

۴- حق انتشار مجدد کتاب برای متعاهد ظرف مدت (۶ ماه/ یکسال) پس از نایاب شدن آن محفوظ می‌باشد. پس از اتمام مدت مذکور (عاهد/ عاهدان) می‌توانند با ارائه دلیل پرداخت هزینه‌های مربوطه به متعاهد، خود رأساً نسبت به چاپ مجدد آن اقدام نمایند. (کسانی‌که حقوق مادی خود را به طور دائمی (موضوع معاهده) واگذار نموده باشند از این قاعده مستثنی هستند).

۵- تعداد _____ جلد از کتاب منتشر به (عاهد/ عاهدان) اهداء می‌گردد.

۶- متعاهد حق ویراستاری فنی و ادبی موضوع معاهده را برای خود محفوظ می‌داند.

۷- هرگونه تغییر و یا تجدیدنظر در موضوع معاهده پس از تحویل به متعاهد که منجر به هزینه اضافی می‌گردد برعهده (عاهد/ عاهدان) می‌باشد.

اعضاء (عاهد/ عاهدان)

اعضاء متعاهد

حال سؤال این است که اگر ناشر پس از عقد قرارداد به هر دلیل از چاپ اثر خودداری کرد یا آن را به دلایلی به تعویق انداخت و مؤلف از این بابت متضرر شد، چگونه می‌توان ناشر را ملزم به چاپ اثر در زمان مشخصی نمود؟ با این معاهده متأسفانه هیچ راهی وجود ندارد.

سؤال بعدی این است که چرا به کم و کیف چاپ اثر و نوع جلد و طراحی و صفحه‌آرایی و نوع حروفچینی و مواردی از این قبیل اشاره ندارد. آیا هر شکل و سلیقه و موادی را که ناشر پسندید مؤلف هم باید تمکین کند؟

چرا به نحوه توزیع اثر و زمان آن توجه نشده است؟ آیا به صرف اینکه اثر به چاپ برسد کافی است؟ نقش مؤلف کمتر از ناشر نیست، آیا اثر توسط ناشر توزیع خواهد شد یا مؤلف؟ آیا برای اثر تبلیغات لازم پیش‌بینی شده است؟ یا اثر پس از چاپ باری به هر جهت عرضه خواهد شد، تا هر که آن را یافت و طالب بود تهیه کند؟

متأسفانه در برخی موارد آثار به گونه‌ای توزیع می‌شود که گویی زیره به کرمان می‌برند. از این عمل دست اندرکاران صنعت نشر همگی - یعنی مؤلف و ناشر و مؤلف و کتابفروش - زیان می‌بینند.

در بند ۴ انتشار مجدد ظرف مدت تعیین شده ابهام دارد و برای پذیرش دلیل مؤلف شرط و قراری وجود ندارد.

به عقیده نگارنده، اینکه مؤلفی حقوق مادی خود را تماماً و دائماً واگذار نماید می‌باید لغو و غیرقانونی تلقی شود، زیرا جز ضرر و زیان و افسوس ورنج چیزی حاصل نخواهد کرد. تصور کنید هنرمند نقاشی را که اثر بدیع و بی‌بدیلی بوجود آورده و حق تکثیر آن را یکجا و برای همیشه واگذار نماید. این عمل سود فزاینده و متصاعدی را نصیب ناشر می‌کند به طوری که در هر بار

آنچه در این معاهده مشاهده می‌شود تماماً مربوط به حقوق مادی مؤلف است که به اختصار مورد توجه قرار گرفته است. در اینجا به نکته‌ای مهم باید اشاره شود و آن یک‌طرفه بودن معاهده به نفع ناشر است. آیا به زمان انتشار اثر یا ماده‌ای که آن را مشخص کند اشاره‌ای شده است؟

تکثیر چندین برابر مبلغ حق الزحمه نقاش و سایر هزینه های صرف شده کسب می کند، و حال آنکه هنرمند فقط یک بار مبلغ ناچیزی را دریافت داشته است. از این رو، در قوانین حقوق مؤلفان برخی کشورها در مورد این گونه آثار که محل توجه و علاقه مردم قرار می گیرند، برای صاحبان اصلی آنها حق تعقیب در نظر می گیرند، بطوریکه در هر بار چاپ یا عرضه اثر، درصدی را مطابق قرارداد به خالق اثر می پردازند. امید است این مهم در قانون ایران هم لحاظ شود.

در بند ۶، حق ویراستاری صرفاً با ناشر است درحالیکه می باید به کم و کیف آن پرداخته شده و نظر مؤلف دقیقاً تأمین گردد. زیرا بارها مشاهده شده است که اثری پس از ویرایش از لحاظ مضمون و محتوای مورد توجه مؤلف دگرگون شده است.

در بند چهارم به نایاب شدن اثر هم اشاره شده که به دلیل فقدان توجه به نقش مهم آمار و عدم کاربرد کامل و صحیح آن در صنعت نشر ایران، قابل تفسیر درست نیست. بارها پیش آمده است که به دلیل توزیع غلط، کتابی در قفسه های کتابفروشیها و یا انبارهای آنها مانده و این پنداشت را بوجود آورده که کتاب می باید تجدید چاپ شود. این یعنی فراهم شدن موجبات تصمیم گیری نادرست و در نتیجه ضرر مادی ناشر و به همان نسبت بازداشت سرمایه او برای چاپ اثری دیگر که جای آن خالی است!

البته اخیراً نوعی نایابی مصنوعی هم پدید آمده و آن بدین طریق است که کتابهای سنگین قیمت و درسی و یا هنری و یادگاری از طریق زیرمیزی به قیمت های خوب و بدون پرداخت حقوق اضافی مؤلف به فروش می رسد که این مربوط به تورم

اقتصادی و گرانی های ناشی از آن است (بعداً به این مطلب خواهیم پرداخت). ضمناً نوع دیگر آن هم باعث شده است که ناشر قیمت های پشت جلد آثار را بدون اطلاع و توافق مؤلف بالا برده و به اصطلاح به نرخ روز می فروشد (گرچه مؤلف باید همواره به نرخ دیروز زندگی کند).

حال به معرفی قرارداد زیر که مطلوبتر به نظر می رسد مبادرت می شود:

قرارداد

بند اول - کلیات

ماده ۱- بمطوّر تهیه و تدوین مطالب درسی و کمک درسی مورد نیاز دانشگاه پیام نور این قرارداد بین دانشگاه پیام نور که در این قرارداد اختصاراً دانشگاه نامیده می شود و خانم/ آقای دارای شناسنامه شماره صادره از فرزند ساکن

دارای مدرک تحصیلی در رشته که اختصاراً (صاحب اثر) نامیده می شود منعقد می گردد و (اثر) به هرگونه تألیف، تصنیف، ترجمه، گردآوری، تنظیم، تحشیه، پدیدآوری و تصحیح متون قابل تکثیر و چاپ اطلاق می شود.

ماده ۲- موضوع قرارداد عبارت است از:

تهیه متون درس در رشته
 گرایش به تعداد
 واحد، بصورت خودآموز و برنامه ای بر اساس فهرست مطالب و منابع تعیین شده بوسیله شورای عالی انقلاب فرهنگی و یا:
 تألیف ترجمه گردآوری
 ویرایش تهیه آزمون
 تهیه راهنما با

مشخصات زیر:

بند دوم - تعهدات صاحب اثر

ماده ۳- صاحب اثر متعهد است بخشی از اثر را که نمایانگر سطح و کیفیت تمام اثر باشد (شامل مقدمه و کلیات و اهداف و فصول ۱ و ۲) در حد ۵٪ تمام اثر حداکثر تا تاریخ برای بررسی مقدماتی به دانشگاه تسلیم کند و چنانچه اثر مذکور مورد تأیید دانشگاه قرار گیرد صاحب اثر با توجه به نظرات و پیشنهادهای دانشگاه کار مورد نظر را ادامه دهد. تبصره: دانشگاه موظف است حداکثر ۲۰ روز پس از دریافت اثر نظر خود را به صاحب اثر اعلام نماید.

ماده ۴- صاحب اثر موظف است دستورالعمل های خودآموزنویسی را رعایت کند و با تکنولوژیست آموزشی و ویراستار دانشگاه همکاری نزدیک داشته باشد و نقطه نظرات

عهده‌دار صاحب اثر است و دانشگاه موظف است در نوبت سوم پرداخت، حقوق مذکور را کسر و به صندوق دولت واریز کند.

ماده ۱۳- تجدید چاپ و تکثیر اثر به هر طریق و بوسیله هر شخصی اعم از حقیقی یا حقوقی بدون موافقت کتبی دانشگاه ممنوع است که در صورت موافقت دانشگاه با قبول شرایط دانشگاه و با امضاء موافقتنامه کتبی عملی خواهد بود، و این ماده در صفحه شناسنامه کتاب درج خواهد شد و با متخلف از این امر برابر مقررات رفتار خواهد شد.

تبصره ۱: بعد از ۵ سال از تاریخ انتشار اثر توسط دانشگاه و صاحب اثر می‌تواند با اطلاع دانشگاه نسبت به چاپ و نشر اثر خود با ذکر نقش دانشگاه در تدوین اثر، اقدام نماید (بدیهی است حق چاپ برای دانشگاه با توجه به تبصره ۳ ماده ۸ همچنان محفوظ خواهد بود).

تبصره ۲: هرگونه تخلف صاحب اثر در این امر موجب بازپرداخت وجوه دریافتی توسط وی به دانشگاه خواهد بود.

ماده ۱۴- صاحب اثر، پس از آنکه متن ویرایش شده را تأیید کرد، بدون جلب رضایت و موافقت دانشگاه حق هیچگونه دخل و تصرف و یا حذف و الحاق را در جریان تولید نخواهد داشت.

ماده ۱۵- هرگونه تصمیم‌گیری درباره طرز چاپ، شیوه طراحی، نوع حروف و نوع کاغذ و سایر مشخصات فنی و چاپ اثر با دانشگاه است.

ماده ۱۶- دانشگاه سهم گروه طراحی آموزشی و ویرایش و تولید را در آماده‌سازی و چاپ اثر در شناسنامه کتاب منعکس خواهد کرد.

ماده ۱۷- نام صاحب اثر بر روی جلد و صفحه عنوان درج خواهد شد.

ماده ۱۸- محل تحویل و تحول اثر در تمام موارد دانشگاه خواهد بود.

ماده ۱۹- این قرارداد فقط برای منعقد می‌شود، هرگونه همکاری دیگر صاحب اثر مستلزم عقد قرارداد جداگانه خواهد بود.

این قرارداد شامل ۱۸ ماده و ۶ تبصره در هفت نسخه تنظیم و امضاء و مبادله شد و هفت نسخه آن معتبر و در حکم واحد است، تاریخ.....

نام و امضاء صاحب اثر
امضاء مجاز دانشگاه
آدرس محل کار و تلفن:

تکنولوژیست آموزشی و اصطلاحات پیشنهادی ویراستار را در اثر خود اعمال نماید. دستورالعمل‌های خودآموزنویسی و رسم الخط انتشارات دانشگاه در جزوه‌ای منتشر و تحویل مؤلف شده است.

ماده ۵- صاحب اثر تعهد می‌کند متن کامل و مقدمه و ملحقات و ضمیمه اثر خود را با خط خوانا و یا ماشین‌شده و با رعایت فاصله کافی بین سطرها حداکثر تا تاریخ به دانشگاه تحویل دهد و رسید موقت دریافت دارد. اثر، زمانی به طور قطعی تحویل گرفته محسوب می‌شود که مسئول گروه آموزشی مربوطه پس از بررسی دقیق، کامل بودن آن را تأیید کند.

ماده ۶- صاحب اثر مسئولیت تهیه و تنظیم اثر را شخصاً برعهده می‌گیرد و هرگاه معلوم شود که متن تحویلی «اثر» خود او نیست دانشگاه حق دارد قرارداد را یک‌طرفه لغو کند و خسارت احتمالی را از طرف قرارداد مطالبه و دریافت نماید.

ماده ۷- صاحب اثر موظف است به پرسشهایی که در اولین دوره تدریس مطالب اثر بوسیله مدرسین مطرح می‌شود کتباً پاسخ دهد و آنان را راهنمایی کند. بدیهی است حق الزحمه این کار برابر مقررات توسط دانشگاه پرداخت خواهد شد.

بند سوم - تعهدات دانشگاه

ماده ۸- دانشگاه متعهد است حق الزحمه اثر را برای تمام اثر از قرار هر صفحه به قطع وزیری، مبلغ ریال بپردازد که ۱/۵ حق الزحمه تخمینی پس از تحقق ماده ۳ این قرارداد و ۲/۵ تمام اثر را نیز پس از تحویل کامل اثر و بقیه را نیز پس از تصحیح و تحویل نمونه اول پرداخت کند.

تبصره ۱: تعداد صفحات مطالب درسی برای هر واحد درسی بین ۸۰ تا ۱۲۰ صفحه تایپ شده خواهد بود.

تبصره ۲: در تجدید چاپ (تا زمانی که بصورت جزوه منتشر شود) اگر تجدیدنظری صورت گیرد حق الزحمه متناسبی براساس آئین‌نامه‌های دانشگاه پرداخت خواهد شد.

تبصره ۳: اگر چنانچه اثر بصورت کتاب چاپ شود ۱۰٪ قیمت روی کتاب برای ۵۰۰۰ نسخه اول و ۵٪ برای ۵۰۰۰ نسخه بعدی و ۳٪ به بیش از ۱۰۰۰۰ نسخه به صاحب اثر پرداخت خواهد شد.

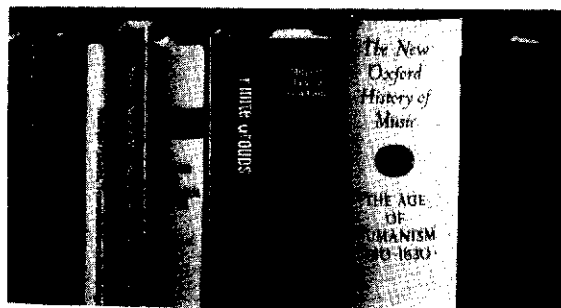
ماده ۹- دانشگاه با توجه به برنامه‌های درسی خود اثر را چهار نیمسال تحصیلی به تعداد مورد نیاز تکثیر و مورد استفاده قرار خواهد داد و بعد از چهار ترم با اعمال تجدیدنظر نهایی صاحب اثر (که طی قرارداد جداگانه‌ای انجام خواهد گرفت) نسبت به چاپ و انتشار آن با حفظ حق چاپ برای خود اقدام خواهد کرد.

ماده ۱۰- در ازای هر چاپ اثر دانشگاه ۲۵ نسخه به طور مجانی در اختیار صاحب اثر خواهد گذاشت.

بند چهارم - سایر مقررات

ماده ۱۱- تعیین تیراژ اثر در چاپ و تکثیر با توجه به برنامه‌های آموزشی دانشجو بعهده دانشگاه خواهد بود.

ماده ۱۲- پرداخت هرگونه حقوق دولتی از بابت حق الزحمه به

این قرارداد انصافاً نسبت به قرارداد قبلی دقیق‌تر و عادلانه‌تر است و مؤلف از مزایای بهتری برخوردار است. هرچند تمامی نکاتی که دارای ظرافت‌های خاص حقوقی هستند در آن وجود ندارد. و این با توجه به اینکه هنوز چند دهه بیشتر از عقد این گونه قراردادها در ایران نمی‌گذارد، جای بسی خوشنودی است! امید است قراردادی نمونه که جامع و مانع باشد بطور رسمی از سوی قوه قضاییه یا وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی تهیه شود و در اختیار مؤلفان و ناشران قرار گیرد، و به منظور رسیدگی به اختلافات احتمالی مقرر شود نسخه‌ای از قراردادها منعقد شده در اختیار اداره اهل قلم وزارتخانه یادشده گذاشته شود. این اقلام مزایای دیگری هم در بر خواهد داشت. اکنون بد نیست با متن قرارداد پیشنهادی که در انتهای مقاله آقای کریم امامی تحت عنوان «در جستجوی قرارداد منصفانه برای مؤلفان و مترجمان» (مجله نشر دانش، شماره ۳، سال ۱۳۶۲) چاپ شده است آشنا شویم.

قرارداد

بین دارای شناسنامه شماره
 صادره از بخش فرزند
 ساکن خیابان
 (تلفن) که از این پس
 پدیدآورنده نامیده می‌شود از یک طرف و مؤسسه انتشارات
 که دفتر مرکزی آن در تهران
 خیابان شماره
 واقع است و از این پس ناشر نامیده می‌شود
 از طرف دیگر درباره طبع و نشر کتابی که عنوان آن در حال
 حاضر گذاشته شده و از این پس اثر نامیده
 می‌شود قراردادی به شرح زیر به امضاء رسید.
ماده اول. پدیدآورنده که اذعان دارد اثر را خود شخصاً به وجود
 آورده است و در حال حاضر همه حقوق نشر اثر را در اختیار دارد
 بدین وسیله حقوق نشر اثر را تماماً و انحصاراً طبق ضوابط قرارداد
 حاضر به ناشر واگذار کرد و متن اثر را که طبق فهرست پیوست از
 بخش و فصل و صفحه تشکیل شده
 برای طبع و نشر به ناشر تحویل داد.
تبصره ۱. پدیدآورنده شخصاً متعهد شد جوابگوی هرگونه ادعایی
 باشد که در ارتباط با حقوق نشر مواد مورد استفاده در اثر از طرف
 هر شخص یا اشخاص حقیقی یا حقوقی در حال یا آینده عنوان
 گردد.
تبصره ۲. تفویض انحصاری حقوق نشر اثر از پدیدآورنده به ناشر
 در قرارداد حاضر محدود به حقوق نشر اثر به صورت کتاب می‌گردد
 و دیگر حقوق مربوط به اثر از قبیل ترجمه آن به زبانهای بیگانه یا
 نشر قسمتهایی از اثر در نشریات ادواری همچنان در اختیار
 پدیدآورنده است.
ماده دوم. ناشر اثر را برای نشر در مجموعه پذیرفت و

متعهد شد در صورت فقدان منع قانونی چاپ اثر را در
 قطع در سانتیمتر حداقل در هزار نسخه
 ظرف مدت ماه از امضای قرارداد حاضر چاپ و منتشر
 نماید.

ماده سوم. ناشر متن اثر را طبق اصول فن نشر کتاب ویرایش
 خواهد کرد ولی در آن تغییرات اساسی نخواهد داد مگر با موافقت
 پدیدآورنده اثر.

ماده چهارم. ناشر در ازای دریافت حقوق نشر اثر ارقامی به عنوان
 حق التألیف به شرح و ترتیب زیر به پدیدآورنده خواهد پرداخت.

الف) مبلغی معادل درصد بهای تکفروشی هزار
 نسخه اول اثر

ب) مبلغی معادل درصد بهای تکفروشی هزار
 نسخه دوم

ج) مبلغی معادل درصد بهای تکفروشی هزار
 نسخه سوم و نسخه‌های بعدی اثر.

تبصره ۱. حق التألیف‌های فوق از فروش اثر به تعداد نسخه‌های
 ذکرشده از یک یا هرچند چاپ اثر قابل پرداخت خواهد بود و
 ناشر متعهد شد پس از نشر اثر هر ششماه یکبار گزارشی از فروش
 نسخه‌های چاپی اثر به پدیدآورنده بدهد و حق التألیف وی را تا آن
 تاریخ تسویه کند.

تبصره ۲. پرداخت هرگونه مالیاتی که به این قرارداد تعلق گیرد
 به عهده پدیدآورنده است.

ماده پنجم. ناشر نسخه از چاپ اول اثر و نسخه
 از هر نوبت تجدید چاپ اثر به پدیدآورنده هدیه خواهد کرد.

ماده ششم. ناشر مجاز است از هر نوبت چاپ یا تجدید چاپ اثر
 تا دویست نسخه برای مقاصد تبلیغی و ترویجی و اهدا بیشتر از
 تیراژ مقرر چاپ کند و چون این نسخه‌ها را به فروش نمی‌رساند از
 بابت آنها هیچ‌گونه حق التألیفی به پدیدآورنده نپردازد.

ماده هفتم. هرگاه نسخه‌های چاپی اثر در بازار نایاب شود ناشر
 به پیشنهاد پدیدآورنده یا به ابتکار خود با توجه به کسش بازار اثر
 را تجدید چاپ خواهد کرد و در هر مورد تیراژ مورد نظر و تاریخ
 تقریبی انتشار نسخه‌های چاپ جدید اثر را کتباً به پدیدآورنده
 اطلاع خواهد داد.

تبصره. هرگاه ناشر و پدیدآورنده توافق کنند که قبل از تجدید
 چاپ اثر برخی تغییرات (از قبیل کاهش مواد موجود یا افزایش
 مواد جدید به متن و تصاویر و غیره) برای بالا بردن ارزش کتاب
 ضروری است جزئیات امر را در متممی بر قرارداد حاضر روشن
 خواهند کرد.

ماده هشتم. هرگاه نسخه‌های چاپی اثر در بازار نایاب شود و
 ناشر مایل به تجدید چاپ اثر نباشد مراتب را کتباً به پدیدآورنده
 اطلاع خواهد داد تا وی خود رأساً برای نشر دوباره اثر اقدام کند.

تبصره. مقصود از «نایاب بودن» در قرارداد حاضر وجود کمتر از
 پنجاه نسخه چاپی اثر در انبار ناشر یا انبار عامل توزیع ناشر است.

ماده نهم. نام پدیدآورنده در روی جلد و در صفحه عنوان تمام
 نسخه‌های چاپی اثر به طرز شایسته‌ای درج خواهد شد.

ماده دهم. هرگاه در مدت اعتبار قرارداد حاضر ناشر ورشکسته و

یا منحل گردد تمامی حقوق نشر اثر خودبه خود به پدیدآورنده عودت داده می‌شود و نشر اثر حاضر توسط مؤسسه دیگری که احياناً جانشین ناشر شود نیاز به تجدید قرارداد با پدیدآورنده خواهد داشت.

مادهٔ یازدهم. هرگاه در اجرا و تفسیر این قرارداد اختلاف یا اختلافاتی بین طرفین بروز کند که به صورت دوستانه حل و فصل نشود موضوع طبق قانون داوری به یک داور صالح و مرضی طرفین ارجاع خواهد شد و رأی داور برای طرفین قطعی و لازم‌الاجرا خواهد بود.

مادهٔ دوازدهم. این قرارداد در نسخه تنظیم شد و به امضا رسید و هر نسخه متساویاً معتبر است.

تهران به تاریخ
امضای پدیدآورنده

مهر و امضای ناشر

نبره الحاقی:

چنانچه ملاحظه می‌شود، این قرارداد فقط برای شخص حقیقی تنظیم شده و از شخص حقوقی که ممکن است در مقام مؤلف قرار گیرد غفلت داشته است. گذشته از آن، صحبت از واگذاری حقوق نشر بطور کامل دارد و این در حالتی که وکالت به غیر داده شده باشد جای تغییر و اصلاح دارد. هم چنین می‌بایست به آثاری که به صورت مشترک تهیه شده باشد یعنی دارای حقوق مشاع باشد هم اشاره می‌داشت.

در مادهٔ دهم، در حالت بازگشت حقوق نشر از ناشر ورشکسته به مؤلف، باز می‌باید از حقوق مشترک احتمالی که بین ناشر و مؤلف پیدا شده باشد یاد شود.

ضمناً چنانچه مواد مختلف قرارداد صراحت بیشتری داشته باشد، نیاز به مادهٔ یازدهم نخواهد بود، مگر در حالت‌های بسیار استثنایی؛ ولی در مجموع به نکات خوبی اشاره دارد.

باید به این نکتهٔ کلی اشاره داشت که بخش عمده‌ای از مشکلات مربوط به حقوق مؤلفان ناشی از آن است که مرجعی صنفی یا دولتی برای حمایت از مؤلفان وجود ندارد تا این معلمان و پیام‌آوران و رابطان فرهنگی و اطلاع‌رسانان صدیق را به سوی قراردادی عادلانه سوق داده و آنان را به ابعاد مختلف حقوقی اثر آنان، قبل و بعد از عرضهٔ عمومی، آگاه نماید، مبادا چشم بسته و فقط به امید نام و نان مختصری تن به قراردادهای یکجانبه دهند که ناشری سودجو و غیرفهرنگی با حیل‌های حساب شده با آنان منعقد می‌کند. لازم است تشکیلی صنفی از مؤلفین ایجاد شود و مانند دیگر مجامع علمی به امور مختلف مربوط به حقوق و حرمت و حمایت و تشویق و تکریم و توجیه و آموزش خالقان آثار پرداخته و به عنوان نهادی صلاحیت‌دار در موارد لزوم به حکمیت دعاوی پردازد.

مقدمتاً طرح چند سؤال خالی از فایده به نظر نمی‌رسد:

۱. چرا وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و قوه قضائیه هنوز به

انجام مطالعه و تحقیقی جامع راجع به حقوق مؤلفان نپرداخته‌اند؟

۲. چرا دانشگاهها و مؤسسات تحقیقاتی ذیربط دانشجویان و

کارشناسان حقوقی خود را به سوی بررسی مشکلات حقوق

مؤلفان راهنمایی نمی‌کنند؟

۳. چرا تاکنون هیچ دوره آموزشی برای دست اندرکاران

حقوق مؤلفان برگزار نشده است؟

۴. چرا هیچ نماینده‌ای از ایران در اجلاس‌های مختلف

سازمان جهانی مالکیت معنوی شرکت ندارد؟

۵. چرا اقدام به تدوین قانون جامع و کاملی برای حقوق

مؤلفان نمی‌شود؟

۶. چرا اکثر قضات با حقوق فکری آشنا نیستند؟

۷. چرا وحدت رویه‌ای در مورد آراء مربوط به دعاوی

مطروحه در دستگاه قضایی به وجود نمی‌آید؟

۸. چرا هر از چندگاهی مسئلهٔ حقوق مؤلفان در برخی

رسانه‌های خبری طرح شده و سپس برای مدتها مسکوت می‌ماند؟

۹. چرا مسؤولان فرهنگی کشور نسبت به این مهم توجه

کافی ندارند؟

۱۰. چرا حوزه‌های علمیه به این مسألهٔ مهم فقهی

نمی‌پردازند؟

۱۱. چرا کتابداران و اطلاع‌رسانان ایران از کلیات حقوق

مؤلفان اطلاعی ندارند؟

۱۲. چرا در کتابهای چاپ ایران درج صفحه حقوق به شکل

واحد اجباری نیست؟

۱۳. چرا آمار دقیق و کاملی از وضعیت نشر علوم و اطلاعات

و اخبار تهیه نمی‌شود تا دست اندرکاران با وقوف کامل وارد

عرصهٔ نشر و تألیف شوند؟

۱۴. چرا بانک اطلاعات آثار فرهنگ و هنری تشکیل

نمی‌شود تا از کارهای موازی و تکراری و سرقت‌های علمی و

ادبی و هنری جلوگیری شود؟

۱۵. چرا پایان‌نامه‌های دانشجویان دانشگاهها و مؤسسات

مورد استفادهٔ لازم قرار نمی‌گیرند؟

۱۶. چرا فقط کتاب سال معرفی می‌شود مگر آثار علمی و

فرهنگی همه به شکل کتاب منتشر می‌شوند؟

۱۷. چرا به دیگر دست اندرکاران صنعت نشر توجه

نمی‌شود؟ چرا...

اینها سؤالاتی است که یافتن پاسخ آنها بسیاری از مشکلات

را حل خواهد کرد. البته در ادامهٔ بحث به پاسخ‌های پیشنهادی

اشاره خواهد گردید.

